

RENDESZETTUDOMÁNY A RENDŐRSÉG ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI RENDSZERÉBEN

1. Bevezetés

Milyen új megoldások szükségesek a mai rendőrség felkészítésében, a felmerülő új biztonsági helyzetre visszahatva? Meggyőződésem, hogy e kérdés megválaszolása hozzájárulhat a rendőrségi gyakorlatban alkalmazott, minőségében új (továbbfejlesztett) gyakorlatok folyamatos bevezetéséhez (különösen az emberi jogok, valamint egyes társadalmi érdekeket illetően). A Pozsonyi Rendőrákadémia munkatársai által az alkalmazott rendészeti kutatások terén végzett eredmények¹ megerősítik, hogy a bűnesetek (bűncselekmények) állapotának, szerkezetének és dinamikájának kedvezőtlen fejlődése folytatódik. Például a több éven át elkövetett folyamatos, súlyos bűncselekmények, illetve bűnözői csoportok tevékenysége (szervezett csoportok, terrorista csoportok és szélsőséges elemek) tudományos alapokon nyugvó megoldások létrehozását és végrehajtását követelik meg.

Mára elvárható követelmény a társadalom részéről, hogy valóságos időben kell megoldani a bekövetkezett sérelmeket és veszélyeket. Kell határozni és oldani a veszélyhelyzetet és a megoldás során viszonylag biztos (*néha elavult*) rendőri megközelítések közötti eltéréseket (*például a folyamat retrospektív megközelítésének folyamatos fölérendeltségét a bűnügyi rendőri ismeretek nyilvánvalók*). A fent említett tények a biztonsági szakértők számára (*de viszonylag az állampolgárok nagy hányadára is*) nyilvánvalók, ezért állandóan keresik a választ ezekre a kérdésekre:

- Ebben az irányban miért nincs javulás vagy helyreigazítás?
- Milyen okok vannak előnyben részesítve az eddig preferált megoldások elfogadásának?

A Szlovák Köztársaságban a rendőri vezetés és a végrehajtói állomány egyaránt tisztában vannak azzal, hogy a szubjektív biztonságérzés és a biztonság iránti igény alapvető szociális szükséglet. Respektálják, hogy megfelelő biztonsági megoldások nélkül nem valósítható meg a valós gazdasági fellendülés, lakosság életszínvonalának emelése és javítása, szabad tevékenységeik fejlesztése a társadalom minden területén és az emberi méltóság védelme. Ezek a tényezők jelentősen meghatározzák a rendőrségnek a „szolgálunk és védünk” szellemében végzett feladatok teljesítését.

Fent említett posztulátumok analógiájával arra a következtetésre juthatunk, hogy a siker elérése az ún. rendőri feladatok teljesítése a rendőrségi rendszer működőképességétől függnek. Jellemzői közvetlenül kapcsolódnak azokra a kérdésekre adott válaszokhoz: „*Mi a rendőrség, és mely tevékenységeket mondhatunk rendőrségi tevékenységnek?*” Mondhatjuk, nem hiba, ha a válaszkeresés ezekre a látszólagos egyszerű kérdésekre meghatározzák a

¹ Akadémia Policajného zboru v Bratislave, katalóg knižnice APZ v Bratislave (od roku 1975 – 2017).

rendőrségnek társadalomban betöltött szerepét a rendőri szervek felelősségének célzott diverzifikálását a törvény által átruházott feladatok ellátása során.

A rendészet történeti feljegyzések² számos ellentmondó információt tartalmaznak a rendőrségi intézménye és a rendőri tevékenység vagy hivatás eredetéről. Ennek ellenére feltételezhető, hogy a rendőri hivatás, rendészet létrejötte a szociális munkamegosztás folyamatához kapcsolódik, egy osztály társadalomhoz, az állam megjelenésével. Az uralkodó osztály szándékosan hoz létre különleges testületeket, hogy érvényesítse érdekeit. A társadalmi osztályok megjelenésével párhuzamosan a törvény betartásának joga és ellenőrzése is megjelenik. Ez megerősíti, hogy a rendőrség történeti fejlődése és tevékenysége csak az állam és az közigazgatás fejlődésével szoros összefüggésben érthető meg, melynek szerves részévé váltak.

Az állam és a jogtudomány területén nagyon kevés az olyan fogalom, amelynek a történelmi fejlődése során oly sokszor változott volna, mint a rendőrség fogalom. Az ókori görög polis és politeia, a francia, angol police, olasz polizia a német polizei, 19. század kezdetétől a rendőrség kifejezés használata kezdődik Osztrák-Magyar Monarchiában is. Maga a rendész 1806,³ a rendőr 1833-óta⁴ van a jelen a magyar közéletben. Ha ezt a fogalmat tudományosan megvizsgáljuk a történelem szempontjából, akkor megállapíthatjuk, hogy nem volt pontosan meghatározott jelentése. Gyakran a legváltozatosabb tevékenységekről beszéltek. Ez alatt értelmezték például a közrendet, az állampolgárság együttélését, a közhatalom gyakorlásával. Bizonyos történelmi időszakban magába foglalta az állam minden tevékenységét a tartalma pedig úgy változott, ahogy a közigazgatás fejlődött. Későbbi időszakokban úgy volt értelmezve, mint az állam belső közigazgatása. A 19. században az úgynevezett pozitív (az államgazdasági és kulturális fejlődésének gondozása) és negatív (rendfenntartására irányuló tevékenység). Elmondható, hogy így lett meghatározva a rendőrség szűkebb fogalma, amely magába foglalta csak a közigazgatást mely a közrend fenntartása felé irányult és így bebiztosítva a tömegek és az egyén biztonságát. A rendőrség⁵ fogalom olyan különleges állami szervekre utal, amelyek a biztonsági feladatokat az állam nevében teljesítik, és rendelkeznek a szükséges hatáskörrel. A rendőrség fogalma anyagi, formális és intézményi értelemben fogalmazható meg.⁶

A rendfenntartás és a belső biztonságkényszerítő erejének (mind fizikai) legitim használatának lehetősége a rendőrség fellépésének meghatározó jele, ellentétben az állami hatalom egyéb elemeivel. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a rendőrség gyakran, vagy nemindokolt esetben használ (a törvény határain belül és hatálya alatt) kényszerintézkedést (erőszakot). Ezért fontos az állami hatalom ellenőrzésének minősége (a rendőrség) a demokratikus társadalomban. Ez azért is van így, mert a rendőrség számos tevékenységet végez a feladataik ellátásában.

Úgy ahogy nincs kristálytisztá modellje minden társadalmi jelenségnek a rendőrség sem egy homogén, sztatikus és pontosan meghatározható jelenség. Ez állandó mozgásban van, alkalmazkodik a gazdasági, politikai, társadalmi-pszichológiai és egyéb hatásoknak, míg ezek a változások sokkal inkább gyorsulási tendenciát mutatnak. Ezen okok miatt van különös jelentősége választ találni a kérdésekre: „*Mi a rendőrség teendője egy demokratikus*

² Sallai János: A magyar rendészet története. Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest, 2019

³ Baranya vármegyei tiszti címtár. Engel Kristina. Pécs 1807. 110. o.

⁴ Fogarasi D János: Diák magyar műszókönyv és a magyarhoni törvény és országtudománybul. Pesten: Ifj Kilián Gy. 1833

⁵ Zsoldos Ignác: Néhány szó a honi közbátorságról. Pesten Tratter-Károlyi. 1838

⁶ LUKEŠ, Z.: *Základy bezpečnostního práva*. Praha, 1971. 42. o.

társadalomban (rendszerben), és milyen kompetenciával kell rendelkezniük (hatáskörök, feladatok, stb.)?”

Meg kell jegyezni, hogy a válasz ezekre a kérdésekre az, hogy a társadalom többsége azt látja, hogy a rendőrök jogkörüket kötelesek használni azzal a tudattal, hogy végrehajtja az állam legitim szerepét a biztonság biztosításában. Éppen ezért a kötelesség teljesítése során utalva van a polgárok és más szervezetek együtt működésére és hozzájárulására, akik részt vesznek a jog végrehajtásában.

Aktuális rendőrségi elméletek (amelyeket a megalkotott rendészettudományok foglalnak össze) a társadalmat (állampolgárok) és a rendőrséget partnerek tekint. Számos érvet használnak e tézis igazolására. Például az alkalmazott kutatás eredményei azt mutatják, hogy a rendőrségnek változtatnia kell a stratégiáján az állampolgárokkal kapcsolatban. Elsősorban a polgárokkal (például helyi szinten) folytatott szoros együttműködésnek meg kell próbálnia az önszabályozó mechanizmusainak helyreállítását. Külföldi tapasztalatokból⁷ el lehet mondani, hogy a demokratikus államokban a közösségi bűnüldözési modell Community Policing (közös rendőri munka) végrehajtása folyik. A program kifejezetten a bűnözés elleni küzdelem hatékonyságának növelésére, a bűnözéstől való félelem csökkentésére, az életminőség javítására és a rendőrség legitimitásának és küldetésének teljesítésére irányul. Ezen modell analóg magyarázata azt jelezheti, hogy a rendőroktól elvárható hogy:

- helyesen megértik és érvényesítik társadalmi helyzetüket és tisztségüket,
- növelik a személyes felelősségük szintjét,
- rendelkezzenek a kívánt szakmai professzionalizmussal,
- önálló, kreatívok és "egészségesen" kezdeményezők,
- megteremtik az állampolgárokkal való állandó együttműködés előfeltételeit, kötelező alázatossággal és a reális igények elvárásával, és így tovább.

A konkrét szintézis megerősíti, hogy a rendőrség helyzete a társadalomban meg van határozva, de a létrehozása és szilárdítása összefügg a számtalan történelmi, jelenlegi és előre jelzett konfliktusok egész sorával. A rendőrségi gyakorlat és elmélet igényeinek tiszteletben tartásával a Pozsonyi Rendőr Akadémia (Egyetem) tudományos és pedagógiai munkatársainak törekvései mellett elméleti ismeretekkel részesedik ezek, ellentmondások eltávolításában.

2. Rendészettudomány

Ahhoz, hogy a rendőrök teljesítsék küldetésüket (feladataikat, tisztségeiket), folyamatosan tökéletesíteni kell a szükséges megfelelő jogalkotási, szervezeti, taktikai és technikai előfeltételeiket. Egyszerűen megfogalmazva, hogy a rendőrségi eljárásra jellemző a tartalom gazdagságával, a jelenségek, az események és a kapcsolatok sokféleségével, mely igényeli a megfelelő módszerek, eljárások és eszközök sokféleségét, amelyek a rendszerben végzett tevékenységek végrehajtását teszik szükségessé. Ezért van szükség a módszertani és a módszeres álláspontból a rendőri fellépés struktúrájában olyan

⁷ Rendészettudományi Szaklexikon. Dialog Campus Kiadó. Budapest, 2019.

tevékenységek (kategóriák) létrehozására, amelyek egymástól különböznek jogi alapon, beállítottságban, úgy mind a módszerek és eszközök tekintetében vannak.⁸

A rendészettudomány⁹ elméleti és módszertani fejlődése számukra megköveteli, hogy szembe nézzenek a 21. század elején a tudomány elmélet és módszertan jelenlegi állapotával, érzékenyek legyenek a tudományi légkör jelenlegi fejlődésére, és ezt képesek legyenek önállóan és kritikusan kezelni. A rendőri (rendészet) tudomány összetétele szerint gyakorlatias, szociális és biztonsági tudomány.¹⁰

Miért praktikus a rendészettudomány? A közzétett információkból egyértelmű, hogy a szakértők ebben a kérdésben látszólag nem egységesek. A szakértők többsége azonban egyetért azzal, hogy a rendészettudomány alkalmazott (gyakorlatias) tudomány, amely köteles figyelembe venni az általános tudományos légkör jelenlegi fejlődését és külön és kritikusan bizonyítani. Azt állítják, hogy a rendőri tudomány elmélete és kutatása elsősorban gyakorlati célt szolgál. E nézetek elemzésének eredményei azt mutatják, hogy ha e kérdés kezelésében következetesek akarunk lenni, helyénvaló tiszteletben tartani a tudományok osztályozását, és köztük az alapvető és gyakorlati tudományok felosztását.¹¹

Az alapvető (fundamentális) tudományok a történet tudományai arról, hogy mi történik, az eseményekről. Az eseményeket leírja, magyarázza, és előre látja. A gyakorlati tudományok a cselekvések tudománya.¹² Alkotásuk célja, hogy elősegítsék az optimális emberi működést a társadalomkülönböző területein - az iparban, a mezőgazdaságban, az egészségügyben, az oktatásban stb. A gyakorlati tudomány szisztematikusan feldolgozott ismeretei útmutatást adnak arról, hogyan kell céltudatosan cselekedni, tervezni és elérni a meghatározott célokat. A gyakorlati tudomány alapvető jellemzői közé sorolhatjuk:

- a) A gyakorlati tudomány alkotásának témái és célkitűzései – a gyakorlati tudomány válaszol a hogyan kell cselekedni? kérdésre, hogy az érdekek és szükségletek ki legyenek elégítve; tehát ez a tudomány a cselekedetről, azaz tárgyuk az emberek cselekvéseinek (tevékenységeinek) előkészítése.
- b) Alapvető kutatási tevékenységek – amelyre tervezés és az értékelés jellemző; a tervezést a gyakorlati tudományokban (gyakran a tudománytervezésnek nevezett) fő eljárásnak tekintik - a jövőbeli lehetséges helyzetek információs modelljeinek létrehozása; ugyanúgy az értékelési eljárás lényegesen fontosabb a gyakorlati tudományban, és elmondható, hogy jelen van a megismerés minden szakaszában.
- c) Alapvető állítások és jellegük – tudományos szabályok és projektek, amelyek normatív jellegűek; kifejezi a cél eléréséhez szükséges eljárásokat; ezek iránymutatást nyújtanak a kitűzött cél eléréséhez.
- d) Az ismeretek kritériumának értékelése - hatékonyság, mint komplex kritérium; kifejezi az ismeretek (vagy eljárásnak) hatékonyságát, valamint annak gazdaságosságát, elfogadhatóságát és stb.¹³

⁸ HOLOMEK, J – ŠIMANOVSKÁ, T.: *Úvod do metodologie praktických vied: Policajné vedy ako vedy praktické*. Bratislava, 2002. 42. o.

⁹ Hans-Gerd Jaschke - Tore Bjørgo - Francisco del Barrio Romero - Cees Kwanten - Robin Mawby - Milan Pagon (2007): *RENDÉSZETTUDOMÁNY EURÓPAI MEGKÖZELÍTÉSE MUNKACSOPORT zárójelentése* Münster. CEPOL.

¹⁰ ŠKROVÁNEK, J.: *K niektorým problémom vzťahu policajnej teórie a praxe*. In. *Policajná teória a prax*, č. 1/2004. s. 81-82. o.

¹¹ A rendészettudomány tudományrendszeri elhelyezéséről lásd például Hautzinger Zoltán: *A rendészettudomány határtudományai*. *Magyar Rendészet* 2020/3. 137-146. o.

¹² HOLOMEK, J. et al. i.m. 78. o.

¹³ Uo. o.

A rendőri gyakorlat magyarázata (feltárása és magyarázata) a gyakorlat és az elmélet filozófiai megértésén alapul. E fogalom meghatározása nemcsak a filozófiai iskolától, vagy a filozófiai iránytól függ, amely értelmezi, hanem arról is, hogy milyen meghatározó egységek és kapcsolatok dominálnak a meghatározásukban. Ha ez a koncepció a gyakorlat elsőbbségén alapul és a tudás másodlagosságán, akkor a jelenlegi rendőri gyakorlatban a tudományos ismeretek iránti igény meghatározza, diktálja és korlátozza magára a rendőri gyakorlatot.¹⁴

A rendőri gyakorlatban a tudás fejlesztésének forrása és a rendőri elmélet fejlesztése állandó megoldás a rendőri elmélet és a gyakorlat közötti filozófiai ellentmondásnak, míg a rendőri gyakorlat az ellentmondó egység meghatározó eleme. A rendőrség tevékenységének szükségessége és a tudományos ismeretek területe végső soron meghatározza a rendőri gyakorlatot. A tudományos ismeret feladata a jelenlegi rendőri gyakorlatban, az hogy ezt a tudományos ismeretet ön maga szolgálatába állítja. Amennyire a tudományos ismereteknek teljesíteniük kell ezt a szerepet, határozottan fel kell számolniuk a néhány úgy nevezett rendőrségi "szakértőinek" még mindig jelen lévő dogmatizmusát vagy gyakorlatiasságának minden elemét. A realizmus és a dogmatizmus deformálja a tudás és a gyakorlat, az elmélet és a tapasztalat közötti dinamikus kapcsolatot, és objektív módon nemcsak a rendőri elméletet, hanem mindenekelőtt a rendőri gyakorlatot is károsítja.¹⁵

Rendészettudomány fejlődésével kapcsolatban elmondható, hogy gyakran vitatott kérdés a rendészettudomány tárgyának a meghatározása. E megbeszélés eredményei alapján nyilvánvaló, hogy a rendőri tudomány ezen alapvető jellemzőjének meghatározása jelenleg összetett elméleti és gyakorlati probléma. Az alkalmazott kutatás megerősíti, hogy ez elsősorban azért van, mert a szakértők nem tudnak megegyezni a rendőri elmélet és gyakorlat szükségletei megismerésében. A megbeszélés során arra a megállapodásra jutottak, hogy meg kell különböztetni a rendőri eljárást (a szakirodalomban, elsősorban német nyelvű a rendőri munka szinonimát használja, a szlovák és a cseh irodalomban pedig a rendőrségi biztonsági tevékenységet használják) és különleges rendőri tevékenységet (vagy röviden a rendőri tevékenység).

A rendőri eljárás fogalmát úgy lehet értelmezni mint szintetikus fogalom a rendőri és rendőrségi szervek teljes aktív tevékenység megragadását. A rendőrség és a biztonsági szervek tevékenysége alatt értjük: az állami szervek, önkormányzati és a gazdasági szervezetek, valamint, de nem utolsósorban, az állampolgárok szakmai szolgáltatásának különleges formáját. Tartalma végrehajtó, szervezeti, menedzseri és egyéb tevékenységek összesége, amelyek a szolgálati beavatkozás, egyéb szolgálati tevékenységek és egyéb intézkedések jellegét öltik. Ezeket a civil társadalom jogrendiségének és etikai elvének megfelelően, megelőző és adott esetben megtorló munkamódszerekkel folytatják le. Céljuk az állampolgárok és a társadalom alapvető emberi jogainak védelme a bűnözői és egyéb társadalmi tevékenységek ellen.¹⁶

A rendőri tevékenység olyan koncepcióként értelmezhető, amely meghatározza az egyéni tevékenységeket, amelyek célja a rendőrség szerepéből és feladataiból eredő célok

¹⁴ ERNEKER, J. – PORADA, V. a kol.: *Poznávaní potřeby a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*. Praha, 2006. 15. o.

¹⁵ ŠKROVÁNEK, J.: i.m. 81-82. o.

¹⁶ FILÁK, A. a kol.: *Základy teorie policejní bezpečnostní činnosti II*. Praha, 2006. 65. o. ŠIMON, L.: *Policejno-bezpečnostná činnosť*. Bratislava, 2016. 94-95. o.

elérése, például a bűnügyi-rendőri tudás, miközben tartózkodik a kísérő és kiegészítő tevékenységektől (természetükénél fogva nem rendőri).¹⁷

Támogatjuk ezeket a nézeteket, miközben arra a következtetésre jutunk, hogy a rendészettudomány a tartalmában jelenleg szubszumálja a rendőrségi valóság újszerű tudományos ismereteit. A rendőrségi jelenlét, alapvető feladatából adódóan objektív módon előforduló tény az emberi társadalomban, amelyben a rendőri fellépés folyamatai kialakulnak, működnek és végbe mennek (folyamatok meghatározói és konstrukciói). A fentiekhez hasonlóan megállapítható, hogy a rendőri tudomány tárgya a rendőri tevékenység.

Nem vitás, hogy különböző érvek használhatók a rendőri cselekvés magyarázatára és megtervezésére, valamint e téma törvényes elfogadásának igazolására (rendőrségi valóság). E tekintetben rámutathatunk arra, hogy a rendőrségi elméletet össze kell egyeztetni a rendőrségi gyakorlattal, amelyet rendszerszintű ismereteivel javítani, fejleszteni, tovább fejleszteni kell, stb. Ha az elmélet nem járulna hozzá a rendőrségi gyakorlat javításához, akkor jogellenesnek minősül. Ez megerősíti, hogy a rendőrségi valóságot úgy kell tekinteni, mint olyan rendszert, amelynek szerkezete a konkrétan célra épített tevékenységek folyamatai, meghatározói és konstrukciói, amelyek a rendőrségi eljárásban részt vesznek.

Az elvégzett kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a rendőrségi gyakorlat fogalma jelenleg olyan varázsige, amely a rendőrségi elmélet létének legitimitását biztosítja. A rendőrségi gyakorlat fogalma olyan gyakori és nyilvánvaló, hogy szinte egyáltalán nincs keresve válasz arra a kérdésre: Mi valóban a rendőrség gyakorlata? Általánosan feltételezhető, hogy a rendőrségi gyakorlat az, amit a rendőrségi és biztonsági szervek gyakorolnak a hivatásuk gyakorlásában. A rendőrségi gyakorlat a rendőrségi eljárások összessége. Ez egy komplex céltudatos tevékenységek összetevője, amelynek célja a törvény által előírt feladatok biztosítása, amelyet rendőrség a társadalomban teljesít. A rendőri eljárások folyamata főként olyan helyzetekből áll, amelyekben a feladat teljesítésénél a strukturált módszerek és használt eszközök (tevékenységek) vannak alkalmazva.

A rendőri eljárás struktúrája általánosított tudományos ismeretek formájában jogi ismeretek, jogi normák, stratégiák, taktikák, módszertanok, vezetési, szervezési és irányítási rendszerek a végrehajtói szakmai előkészítése. Bár ez nem *expressis verbis* megerősíti, hogy a rendőri (rendészet) tudomány szerepe nem csak a rendőrségi gyakorlat előmozdítása, hanem a rendőrségi valóság megértésének és magyarázatának elmélyítése is. A rendőrségi (rendészet) tudományok a tudás rendszerét képviselik a rendőri eljárásról, amely magyarázatot és a rendőri valóságnak tervezéséről összhangban a társadalmi szükségletekkel céltudatosan fejleszti (alkotja).

Az alkalmazott kutatás eredményei megerősítik, hogy a rendőri tudomány összetétele különös fenntartással bír. Ez azonban nem tagadja hozzájárulását, ami megfelel a gyakorlati és elméleti igények részleges telítettségének. Ebben pozitív az, hogy a rendészettudomány (*alkotásának jelenlegi szakaszában*) fontos gyakorlati és elméleti feladatokat lát el. Ez nyilvánvaló a rendőri eljárások regisztrált fokozott hatékonysági és effektív szintjéről.

¹⁷ HOLOMEK, J.: i.m. 68. o.

3. Az elmélet funkciói A rendészettudomány szisztémájában

A rendőri tudomány rendszerének alapvető szerkezete, mint általában a tudomány, két komponensből – elméletből és kutatásból áll. Az „elmélet” kifejezést (rövidítve) használják minden szinten tudományos elképzelések megjelölésére. A rendészettudomány elméleti összetevője a tudás rendszere, amely bemutatja a rendőrség valóságának tevékenységét és jelenségét. A kutatási komponens biztosítja a leírás és a magyarázat adatait és indoklását. Lényegében magasan képzett, szervezett szakmai tevékenység, amely új ismeretek (alapkutatás) megszerzésére irányul, vagy olyan eljárások felfedezése, amelyek az elméleti ismereteket felhasználhatják a rendőrségi gyakorlatban (alkalmazott kutatás).

A tudományos ismeretek hatékonyak, ha szisztematikusan integrálják mindkét síkját, az empirikus és elméleti síkon. Bár a tudás különböző területein (még a különböző tudományágakban) való képviselőjük mértéke is eltérő, egyesek közülük teljesen nem hiányozhatnak. A rendőri (rendészet) tudomány elvének megvalósítása alkotásától vezérelve az, hogy elméletük és kutatásuk összetevői összekapcsolódnak egymással.

Ez az értelmezés megerősíti, hogy a várakozásnak megfelelően vannak helyzetek, amelyekben a szinergia nem működik. Ez negatívan határozza meg a rendőri (rendészet) tudomány (tudás) elfogadását mind gyakorlati, mind elméleti szempontból. Ez különösen tükröződik a rendőri (rendészet) tudomány szisztematikus felosztása céljából funkcionális területein, rendőrségi valóságban, elsősorban a társadalmi (szabályozói, védelmi, kényszerítő, nevelési, oktatási és stb.) és szervező-vezetői alapon. Ez azért van így, mert ezeket a funkciókat szisztematikusan fel lehet használni a vezető tudományok elméleteinek esetleges megalkotásában a rendőri (rendészet) tudomány területén.

A rendőrségi valóság tudományos megértésének meghatározó területének további megítélését a rendőrség társadalomban elfoglalt helyének, és szerepének meghatározására vonatkozó alapvető szempontok szerint lehet bemutatni. E megközelítés szerint a tartalomnak társadalmi (politikai, állampolgári), szervezeti és biztonsági szempontokra kell épülnie. Függetlenül attól, hogy teljességük ezen megfontolások alapján lehetséges-e ama következtetésre jutni, hogy a rendőrség (rendészet) tudományának meg kell mutatnia egy olyan rendszer jellegét, amelyben három aspektus különböztetgető meg: az elmélet, a módszertan és a megszerzett tudás. Az elmélet megpróbálja megmagyarázni az állapot okait és változásait a megfigyelt jelenségben, folyamatban vagy eseményben. Ebben az összefüggésben a rendőrségi elméletet a rendőri tevékenység rendszerével (rendőri-biztonsági tevékenységek, bünyügyi rendőrségi ismeretek, ...) kapcsolatban meghatározott célzottan végrehajtott tevékenységgel kapcsolatban kell érzékelni. A módszertan mindenekelőtt olyan szabálykészlet, amely meghatározza azokat az eljárásokat, amelyek alapján a jelenség magyarázható vagy igazolható. A tudás a meghatározott jelenség (tárgy) tudományos vizsgálatával elért eredmények összege.

A rendőrségi cselekvés elmélete, módszerei és bizonyítékai annyira összefonódnak, hogy bármely különálló aspektus másokat is magában foglal. Az elmélet nem alakítható ki a tényeken kívül másként ellenőrizni; a módszertan meghatározza a tudományos tényeket és gyakorlatokat, a tényektől kezdve az elméletalkotásig. Maga a módszertan valójában a megfigyelés szervezésének elmélete és a tudományos rendszerekben megszerzett tudás.¹⁸

¹⁸ PORADA, V. – HOLCR, K. a kol.: *Policejní vědy*. Plzeň, 2011. 158. o.

A munkánkban, amelyben részt veszünk a rendészettudomány alkotásában, az elmélet kategóriáját három (kölcsonösen nem kizáró) értelemben használjuk:

- 1) Az elmélet ellentétes a gyakorlatban. Míg az elmélet tükrözi az objektív valóságot, a gyakorlat a közvetlen céltudatos átalakulás eszköze. Ha az elmélet részt vesz a valóság átalakulásában, akkor a gyakorlat segítségével közvetítik.
- 2) Az elmélet ellentétes a tudományos hipotézissel. Míg a hipotézisnek mindig van valószínű értéke az ellenőrzés során, akkor, ha a teóriának tudományosnak kell lennie, legalább objektíve igaznak kell lennie. Így ebben a második értelemben a hipotézis megerősítést nyer (a cáfolt hipotézis neve hiba). Ez azonban nem jelenti azt, hogy az elmélet ebben a második jelentésében végleges természetű, és nem lehet kiegészíteni és finomítani más tudással, vagy helyettesíteni egy másik elmélettel.
- 3) Az elmélet ellentétes a töredékes és nem szisztematikus (bár objektíve igaz) tudással. Ezek egy általánosított objektív igazságok (vagy más elméletekből származó tudásrendszerek) rendszere, amelyek más szigorítási kritériumoknak felelnek meg.

A rendőri tudományban elgondolt elméletünk az objektív igaz tudás olyan rendszere, amely megfelel a következő követelményeknek:

- saját tárgya van, amely önmagában létezik,
- strukturálisan tartalmaznia kell a saját objektumáról szóló kijelentéseket,
- koherensnek kell lennie (belső kiszámíthatatlan),
- konzisztenseknek kell lenniük, az az a teóriába belépő minden elmülethez tartozó kijelentésnek egymáshoz kell kapcsolódnia,
- ellenőrizhetőnek kell lennie (igazolatlansága csak feltételes, átmeneti, de nem elvi alapú).¹⁹

Az elmélet (eventuális elméletek) alapfunkciója a rendőri tudományban olyan rendszerszintű cselekvési tudnivalók létrehozása, amelyek lehetővé teszik az alanyok számára a megvalósult jelenségek, folyamatok és események azonosítását, megmagyarázását és kezelését. Egy adott kifejezésben ezek a függvények:

- jelenségek, folyamatok és események leírása és osztályozása a rendőri eljárásokban,
- a vizsgált tevékenység jelenségeinek, folyamatainak és eseményeinek magyarázata a vizsgált tevékenység területén,
- a szubjektum megértése és a vizsgált jelenségek fő meghatározó tényezői,
- jelenségek, folyamatok és események kezelése a rendőri eljárásokban.²⁰

Úgy gondoljuk, hogy ezek a funkciók különös jelentőséggel bírnak, főleg a rendőrségi valóság célzott diverzifikációja kapcsán, amelynek kifejezését tiszteletben kell tartani a rendészettudomány elméletének kialakításakor. Ezt az állandó folyamatot össze kell hangolni az azonosított gyakorlati és elméleti igényekkel.

Az ügy logikájából következik, hogy a rendőri (rendészet) tudománynak saját elmélete kell, hogy legyen, amely szisztematikus teremt a kutatási tevékenységekből a

¹⁹ PORADA, V. – HOLCR, K. a kol.: i.m. 55-56. o.

²⁰ Uo. 159

tudást a rendőri tevékenység érdekében. Pontosan ez a megállapítás nem zárja ki annak a ténynek a mérlegelését, hogy a rendészeti eljárásokban a tudományágak alapját képező konkrét tevékenységek elméleteinek érvényességét a rendőri (rendészet) tudományok rendszere alkotja. Ezzel újra kell hangsúlyozni, hogy a rendfenntartó akciókat érintő konkrét cselekvésekkel kapcsolatos elméletek a rendőri intézkedés levonása mellett már rendszeralapú ismeretekkel is foglalkozik a rendőri (rendészet) tudomány elméletében, és indukcióval gazdagítják az elméletet.

Ha pragmatikus közelítéssel keressük a választ arra a kérdésre: Miért kell létrehozni egy elméleti rendszerben a Rendészettudományt? Tudunk használni olyan érveket, amelyeket figyelembe vesznek más tudományok területén is. A tudományban a szisztematikus megközelítés módszertani irány, amelynek a fő feladata kidolgozni a kutatás módszereit és kialakítani a különböző típusú és osztályú rendszereket. A rendszer szisztematikus megközelítése a gondolkodás módja, azaz a problémák megoldása, amelynél a jelenségek maga egészébe vannak értelmezve a külső és belső összefüggésben. A rendszer megközelítésében a rendszert a vizsgálat tárgya és az elemek (feladatok) közötti belső és külső kapcsolatokra összpontosító vizsgálati folyamatok határozzák meg. Rendszer kapcsolatok alapján a rendszer a kiválasztott felbontási szinttől függően különálló részekre osztja a rendszert. Kutatásuk a rendszer egészére, beleértve annak célkitűzéseire épül. A vizsgálat tárgyát dinamikusan értjük, vagyis figyelembe vesszük annak állapotát, viselkedését és szerkezetét (rendszerét).

Ez különösen azt a tényt hordozza magában, hogy a rendszer helyes feltételezése bonyolultságában, különösen függőleges és horizontális kapcsolataiban bomlik egyszerűbb alrendszerekre, majd mikro rendszerekre, még egyszerűbb elemekre (genezisük és kölcsönhatásuk). Ez a történelmileg leggyakrabban alkalmazott módszer a fokozatos analízis, a strukturális megközelítés alkalmazása, a lehető legszélesebb tudományos alkalmazást találja meg (például a legrégebbi kísérleteknél az összetett bonyolult világnak egységes kép keresése volt.).

Ugyanúgy, mint más tudományágakban, nemcsak a meglévő kapcsolatokat keressük és fedezzük fel, hanem az inkonzisztenciákat és differenciálódásokat is, a rendészeti technikák alkalmazásában az alrendszerek és a mikro rendszerek különböző kapcsolati struktúrákban és kölcsönhatásokban történő leírásával, hogy felfedezzék a rendőrségi valóság különbségeinek leggyengébb árnyalatait is. E megközelítés elfogadása racionális jellegű. Ez főként azért van, mert ami az emberek tevékenységen elsősorban őket érdekelt és érdeklik az a hatása és hatékonysága (funkció – következmény). Ezeknek az eszközöknek az elérését nagymértékben az eljárás előkészítése határozza meg. Az eljárás előkészítése lehet jobb, minél mélyebb és pontosabb az ismeret a adott eljárásról, főleg a szisztémájáról, céljáról, eszközökről, módszerekről, megfelelően azonosított szükségletekről amely bizonyos helyzetekben beteljesülhetnek, teljesülhetnek, realizálódnak, applikálhatók, és stb. Hiszem, hogy még ezek a kijelentések is eléggé meghatározzák az elméletek létrehozásának szükségességét a rendőri tudomány (tudomány) rendszerében.

Amint azt már említettem – pozitív, hogy ezek a tények nyilvánvalók a rendőri gyakorlatban, amely rendszeresen feldolgozott elméleti ismereteket használ a rendőri (rendészet) tudományban feladatainak elvégzésére. Ez így van (ezeknek a kapcsolatoknak a vizsgálata eredményei merülnek fel), mert a rendőri (rendészet) tudomány jelenleg a létező (azonosított) társadalmi és rendőrségi igényeknek megfelelően (gyakorlati és elméleti). A

konkrét rendőri tevékenységek (a kutatáson alapuló elméletek) révén közvetlenül és azonnali kapcsolatban állnak a gyakorlatban.

A rendőri (rendészet) tudomány kapcsolódik a rendőrség által képviselt rendőrségi gyakorlathoz. Feladata nem csupán a rendőrségi gyakorlat támogatása, hanem a célzott rendőri tevékenységeket létrehozó tevékenységek elmélyítése. Sokrétű sokszínűségük a rendőri elméletek létrehozásában és diverzifikációjában kulcsfontosságú szerepet játszik, ami nélkülözhetetlen eleme a vezető tudományágaknak. A rendőri tudomány rendszerében tükröződnek a rendőri valóság spektrális megközelítésében. Ezért ezekből az elméletekből helytálló a gyakorlati jelleg és a konkrét történeti tartalom (a „rendőri tudomány” kifejezés többes alkalmazásának érve).

A rendőrség elméletek megteremtését elősegítő egyéb érvek objektívek lehetnek a magatartások elemzésével, amelyeket a rendőri valóság rendszerének magyarázata és tervezése során elfogadnak. Ebben a tudományos kutatási tevékenységben az a megállapításokon alapulunk, hogy egy rendszer tulajdonságait, mint egész, nem csak az alrendszer alkotó tulajdonságok szuperpozíciója alapján határozzák meg. A kapcsolatok felismerésével, vizsgálatával, effektusával, amelyek a rendőrségi valóság szerkezetében keletkeznek további releváns, minőségileg új tulajdonságok jellemzői merülne fel az egész rendszerében. Ez megerősíti azt, hogy a rendőrségi valóság összetettsége melyeket a rendőri (rendészet) tudományoknak kellene vizsgálni nem lehet jellemezni egy egyszerű elemzéssel az egész és a részek között. Ezeknek a tudományoknak a jelenlegi fejlődése többet igényel. Szükséges egy minőségi új alapokra átlépni. Át helyezni az érdeklődést az egyéni elemek és az ok-okozati viszonyok egyszerű vizsgálatának szakaszától kezdve a rendőrségi valóság rendszerének felépítésével és a rendőrségi gyakorlatban és az elméletben.

Az általunk folytatott kutatások és a rendészet tudomány kialakításában való részvétellel végzett munka világossá teszi, hogy a rendőrségi valóságkutatás folyamata nem alkalmas arra, hogy statikus módon, azaz elszigetelten, de fordítva, dinamikus, gyakorlati és elméleti szisztematikus beszédében valósuljon meg. A rendőrség elméletének kialakításakor elfogadjuk ezeket az hitelesített megközelítéseket és eljárásokat. A rendőri (rendészet) tudomány elméletének célzott diverzifikálása a rendőrségi valóság spektrális kifejeződésében megfelelő feltételeket teremt az elméletek (az osztály) belső és interdiszciplináris elemzésének alkalmazásához. A diverzifikáció célját az elméletek, a helyes értelmezés, az értékelés és az elméletek (diszciplínák) koncepciójával ötvözzük a teremtés folyamatában.

4. Következtetés

A rendőri (rendészet) tudomány alkotásának folyamatában betöltött feladatok teljesítése során felismerjük, hogy az alkalmazott kutatásból származó szisztematikus feldolgozott tudás felhasználható elméletek készítésére. Ez azért van, mert ez a tudásrendszer bemutatja a rendőri fellépés céltudatos végrehajtására regisztrált jelenségek leírását és magyarázatait (tudományos magyarázata). Az elmélet tartalmi felépítése a rendőrségi valóság jellemzőit jellemző kijelentések sorozatából áll, azaz azoknak a jellemzőknek, amelyek jellemzik és fejlesztik ennek a kutatási objektumnak az elemeit. Mi, akik ebben a szakaszban részt veszünk a rendőri tudomány alkotásában, ezt igaznak tartjuk. Ennek a kijelentésnek az objektívét felhasználva e hipotézis-ellenőrzési következtetéseket használhatjuk:

- 1) A rendészettudomány rendszere a fejlődés jelenlegi fázisában strukturált rendszer címkezeléssel.
- 2) Az elméletet az alkotott rendészettudomány magasabb rendszerébe be van építve és be kell építeni.
- 3) A rendőrségi valóság rendszerének közös és sajátosságai által létrehozott konkrét kapcsolatokat a rendőrségi cselekvés elmélete relatív autonómiája jellemzi.

Ezt elfogadva meg lehet állapítani az elmélet rendszerszerű megértését a társadalmi szükségleteknek megfelelően az azonosított funkcionális szabályok és a megszerzett tapasztalatok alapján megvalósított rendőri tevékenység céljainak, céljának, eljárásának, tartalmának és feltételeinek, megteremtve a kialakításának és tovább fejlesztésének feltételeit.

Lényegében egy komplex gondolkodási folyamat, amely megpróbálja megmagyarázni a rendfenntartó eljárások konkrét tevékenységeinek célzott megvalósítását (rendeltetészerű bűnügyi rendőrségi ismeretek). Jellemző része nem csupán a rendőrségi tevékenység célzott megvalósításának érvényes eljárásainak meghatározása, hanem tevékenységük tárgyi körének meghatározása is. Egy konkrét szintézisben ez az elmélet átadja ennek a tudásnak a tartalmát egy olyan tudományos területre, amelyben a téma (vizsgálat) kifejezetten meghatározásra kerül.

Ezért a rendészettudomány létrehozásakor felismerjük, hogy az elmélet elfogadásának alapfeltétele a konkrét funkciók (következmények) teljesítése. Elsődleges szerepünk az, hogy meghatározzuk a rendőrségi rendszerben elfoglalt sajátos helyzetét. Ezzel szeretnénk objektívizálni önálló magatartását. Emiatt az egyes attribútumok konfigurálásánál és értékelésénél a lényegi és megnyilvánuló tényezőket a tudományos megbízhatóság kritériumával, azaz a kutatással azonosított és ellenőrzött tudással.